

Fűszer- és vegyeskereskedés

(Dr. Hardicsai Béla utolsó üzenete)

Édesapám, Hardicsai Béla a négy középiskola elvégzése után Tiszafüred legnagyobb csemegekereskedésébe állott be inasnak. Három év múlva – kitanulva a vegyeskereskedés minden csínját-bínját – felment Budapestre, ahol ugyancsak egy nagy forgalmú csemege-bolt első segédje lett. Keresetét szorgalmasan félretette, és egy kisebb tőke összegyűjtése után visszatért Tiszafüredre, ahol egy kisebb fűszer- és vegyeskereskedést nyitott. Az üzlet döcögve ment, csőd ugyan nem fenyegette, de nagyobb előrelépésre nem volt kilátás.

Egy közeli jó barátja, aki terménykereskedő volt, említette neki, hogy Kunmadarason (Tiszafüredtől 23 km-re) van egy kis vegyeskereskedés, amelynek tulajdonosa és vezetője egy apámmal egykorú özvegyasszony. Egy szem lányával és szüleivel él Madarason, és elég keservesen tudja csak ellátni az üzleti munkát.

Apám ekkor huszonnyolc éves volt, már bőven megérett a házasodásra. Elment Kunmadarasra, bemutatkozott az ajánlott, szép, fekete özvegynek, akinek szintén megtetszett a daliás (185 cm), jóképű fiatalember. Az ismeretségből hamarosan házasság lett, apám felszámolta tiszafüredi üzletét, és a megkapott vételárral betársult a meglátogatott kunmadarasi üzletbe. Akkor még Nyúl utcának hívták Kunmadarasnak azt a részét. Abban az utcában, 1098. szám alatt állt a ház az üzlethelyiséggel együtt. Apám, aki ízig-vérig kereskedő volt, nagy ambícióval látott az immár megnövekedett üzlet fejlesztéséhez. Az üzlet Kunmadaras szegényebb kerületében működött, volt azonban benne négy-öt 200 holdas gazda is, akik természetesen szintén vevőik lettek. A Hardicsai bolt hamarosan ismertté vált a községben, lassan ide járt valamennyi tanító is. Ezek úgynevezett „könyves” kuncsaftok lettek. Ez azt jelentette, hogy egész hónapban fizetés nélkül vásároltak, a vett árut apám precíz pontossággal beírta a nevükre nyitott könyvecskébe, amelynek egy példánya a vevőnél, a másik példány apámnál volt. Minden fizetéskor — amikor a tanítók megkapták a bérüket — azonnal eljöttek az üzletbe, és a könyvek alapján lerótták tartozásukat. Amíg a szülői házban éltem (érettségiig), soha nem tapasztaltam, hogy probléma merült volna fel a vásárló tanítók és apám között. A tanítók pontosan fizettek.

Egyetlen nagyobb vevője is volt apámnak: Csávás János, Kunmadaras egyik legnagyobb földbirtokosa, 500-600 hold tulajdonosa. Aratáskor a Csávás-birtokon dolgozó aratócsapat nagyobb mennyiségű aratószalonnát és aratópálinkát vásárolt. (A bandagazda vásárolt.) Aratás végén, az aratórész felvétele után, ők is azonnal rendezték számlájukat.

Csávás Jánosról elmondhatom, hogy aratás alatt nagy összegű számlája gyűlt össze apámnál. Amikor a termését értékesítette, elment apámhoz, és a benyújtott számlánál jóval nagyobb összeget adott át. Amikor apám a különbözetet vissza akarta adni, Csávás tekintetes úr így szólt: „Eddig maga hitelezett nekem, Hardicsai úr, most én hitelezek magának, amíg ez a többlet összeg el nem fogy.” Igazi úriember volt!

Kiskereskedők

A doktori avatásomra is úgy tudtak feljönni Budapestre, hogy apám megkért egy nála felszabadult fiatal kereskedőt, hogy arra a két napra vegye már át a boltot, mert az üzletnek nem lehetett bezárnia. Nagyon sokszor előfordult, hogy vasárnap ebéd közben zörögtek a kapun, és egy kis szegény gyerek jött, hogy „tessék már adni egy fél kiló sót, mert nincs otthon.” Ilyenkor anyám felállt az asztal mellől, és kihozta a fél kiló sót.

A szüleimet szerették is a környéken. Nem volt olyan parasztlakodalom, amelyre nem hívták meg őket. Ezekre természetesen ajándékot is illett vinni (no, nem hűtőszekrényt vagy okostelefont), csak csigacsináláshoz egy szakajtó lisztet, teletűzdelve tojással, két pár csirkét, a vacsorához egy tortát és pár liter bort. Amíg középiskolás voltam, én is ott voltam ezeken a lakodalmakon, és megtáncoltattam a korombeli lányokat.

A háború után a Hardicsai üzlet fokozatosan leépült. Apám „osztályidegen” lett, emiatt sok üldözésnek voltak ki-téve, de emléküket legalább ez az írás megőrzi.

Debrecen, 2015 júniusa

Dr. Hardicsai Béla
nyugalmazott jogtanácsos

Vevőink zöme azonban kimondottan szegény ember mosok, kubikosok, akiknél bizony szűken volt a pengő. Gyakran a gyerekeik egy-két tojást hoztak fizetségül, de apám és édesanyám ezt is teljes nyugalommal elfogadta.

Szüleim az üzletben éltek le az életüket. Reggel 6-tól este 7-8 óráig a pult mögött álltak, és szolgálták ki a vevőket. Szegény anyámnak tönkre is ment a lába. Szabadságról természetesen szó sem volt. Apám időnként elment árut beszerezni, ilyenkor anyám egyedül állta a frontot.